Андріанова І.В., Люльчук М.Г., Бабій Н.О., Кирпичова В.В., Щербінська А.М.

Розвиток кадрового потенціалу лабораторій діагностики ВІЛ-інфекції/СНІДу як необхідної складової для досягнення цілей 90-90-90

ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України», м.Київ
ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України»

Актуальність. Стратегія Об'єднаної програми ООН з ВІЛ/СНІДу Fast-Track «Прискорення подолання епідемії ВІЛ-інфекції» спрямована на забезпечення громадського здоров'я і в значній мірі ґрунтується на діяльності лабораторної служби, що є невід'ємною складовою процесу діагностики ВІЛ-інфекції та ефективного лікування хворих. Реалізація поставлених в Стратегії задач вимагає розширення послуг з виявлення недіагностованих випадків ВІЛ-інфекції, інтенсивної АРТ, що, в свою чергу, потребує розвитку кадрового потенціалу та матеріально-технічного забезпечення лабораторій діагностики ВІЛ-інфекції.

Мета дослідження. Проаналізувати стан кадрового та матеріально-технічного забезпечення лабораторної служби СНІДу в умовах реформування системи охорони здоров'я в країні.

Методи дослідження. Проведено аналіз статистичних даних та звітів обласних центрів профілактики та боротьби зі СНІДом за останні роки.

Отримані результати. На сьогодні в країні функціонує 113 лабораторій діагностики ВІЛ-інфекції, діяльність яких спрямована на:

- надання послуг з тестування на ВІЛ (ПТВ) – скринінгові та підтверджуючі дослідження на наявність серологічних маркерів ВІЛ,
- визначення лабораторних критеріїв стану ВІЛ-інфікованих осіб за результатами імунологічних досліджень кількості СД4 лімфоцитів та показниками рівня вірусного навантаження (ВН);
- лабораторний моніторинг ефективності АРТ та визначення причин вірусологічної неефективності;
- ранню діагностику ВІЛ-інфекції у дітей, народжених ВІЛ-позитивними жінками;
- визначення частоти формування та циркуляції резистентних до АРВП штамів ВІЛ шляхом виявлення мутацій резистентності у пацієнтів, які отримують АРТ.

Виконання зазначених напрямів лабораторних досліджень потребує потужного кадрового потенціалу – спеціалістів з медичною та біологічною освітою, які володіють сучасними методами імунологічних та молекулярно-генетичних досліджень. В цілому, в центрах СНІДу потреба в лабораторних спеціалістах з вищою освітою визначена в 152,25 ставки, з яких зайнято 137,75 з них 75,6% мають категорії. Переважна більшість фахівців є спеціалістами з клінічної лабораторної діагностики і лише 21,6% – з вірусології. Така диспропорція за умови розширення масштабів АРТ потребує перегляду спеціалізації персоналу в бік зосередження уваги на підготовці фахівців саме у напрямку молекулярно-генетичних досліджень. Передусім, це стосується 8 центрів СНІДу, які не укомплектовані фахівцями необхідних спеціальностей для виконання вірусологічних досліджень, що в теперішній час є вирішальним для контролю ефективності АРТ.

Координує діяльність лабораторної служби країни референс-лабораторія діагностики ВІЛ-інфекції/СНІДу ЦГЗ МОЗ України, яка здійснює аналіз існуючої нормативної бази і її відповідність сучасним вимогам і рекомендаціям ВООЗ, розробляє і впроваджує нові нормативні документи, методичні посібники та протоколи досліджень, визначає напрямки діяльності і потреби в кадровому і матеріально-технічному забезпеченні лабораторій, контролює роботу лабораторій, впроваджує нові технології діагностики ВІЛ-інфекції, організовує і здійснює референсні дослідження з контролю якості роботи регіональних лабораторій в частині серологічних та імунологічних досліджень, визначає характер формування мутацій резистентності та субтипову структуру циркулюючих в країні штамів ВІЛ. В плані розбудови потенціалу служби забезпечує професійну підготовку персоналу через організацію і проведення конференцій, семінарів і тренінгів як на національному, так і регіональному рівні.

Матеріально-технічне оснащення лабораторій центрів СНІДу потребує значного переобладнання застарілого парку з урахуванням підвищення навантаження в умовах розширення АРТ, передусім, це стосується лабораторій служби крові.

Висновки. Проведений аналіз привертає увагу до необхідності термінового вирішення проблеми кадрового і матеріально-технічного забезпечення лабораторій діагностики ВІЛ-інфекції, що вкрай важливе за умови розширення масштабів АРТ, як це зазначено в Стратегії ООН та Загальнодержавній програмі протидії епідемії ВІЛ/СНІДу в Україні.